

Svägerskan

Svägerskan

Relationsdrama av Christian Lanciai (2016)

Personerna:

Michael Joyce, neurolog
En sköterska
Eileen Howard
Humphrey Howard
Eve, deras dotter
Kate Wright, svägerskan
Arthur, kock och förvaltare
En undersökningsdomare
En notarie
En student
En äldre åhörare

Akt I scen 1. Ett läkarrum. Michael i vit rock.

Michael Har jag rätt att råda över liv och död? Jag kan inte acceptera att en patient dör för mig på operationsbordet, och det har hänt för många gånger för att jag kan smälta det, i synnerhet när jag sedan anklagas för patientens död. Kunde du inte ha gjort annorlunda? Vad begick du för misstag? Var det nödvändigt att operera över huvud taget? Ingen av dessa frågor kunde besvaras. Visst hade man kunnat göra annorlunda, i synnerhet som det man gjorde inte hjälpte, men alternativet kan aldrig påvisas som bättre eftersom det aldrig prövades. Men alternativ finns alltid, och något av dem hade kunnat vara det rätta. – Ja?

Sköterskan Hon är här nu.

Michael Med dottern?

Sköterskan Ja.

Michael Visa in dem. (*Eileen kommer in med dottern.*)

(vänder sig genast till dottern, håller henne om armarna och ser henne rakt i ögonen)

Nu, Eve, var modig och alldeles lugn. Du måste ha förtroende för mig. Se mig i ögonen. Slappna av. Du håller på att förlora din syn, men vi skall göra vad vi kan för att rädda den åt dig. Om vi inte gör det blir du säkert blind. Tror du på oss?

Eve (ser honom i ögonen, efter någon tvekan) Ja.

Michael Gott. Vill du få det gjort genast?

Eve Ja.

Michael (till sköterskan) Vi opererar henne idag. Varje dröjsmål kan förvärra läget.

Sköterskan Rätt så, doktorn. (*tar hand om Eve*) Kom, Eve. Det är inte farligt. Du kommer inte att känna någonting, och när det är över är allt som vanligt igen fast ännu bättre. (*för med sig Eve ut.*)

Eileen Hur stora är riskerna?

Michael De är omöjliga att beräkna. Vad som helst kan gå fel, men eftersom operationen kan lyckas är det värt att genomföra den. Annars är misslyckandet totalt, och hon blir blind.

Eileen Jag litar på er, doktorn. Det gör Eve också. Därför tror jag att det lyckas.

Michael Jag kan inte göra mer än mitt bästa, men det satsar jag allt på.

Eileen Eve fick förtroende för er från början när ni först undersökte henne. Hon sade efteråt att hon tyckte bättre om er än sin far.

Michael Vad säger hennes far?

Eileen Han säger ingenting.

Michael Är han död?

Eileen Nej, men vi lever knappast tillsammans. Han vill inte gå med på skilsmässa, och för Eves skull är jag honom lojal och trogen. Är ni i en liknande situation?

Michael Jag är skild på alla sätt utom lagligt. Vi inte ens ser varandra.

Eileen Men ni borde ha haft ett lyckligt äktenskap. Vilken kvinna som helst skulle gärna vinna en man som ni, fortfarande ung och charmerande, briljant och ödmjukt överlägsen som den överbegåvade och ledande hjärnkirurg ni är vid så unga år.

Michael Det tyckte inte min fru.

Eileen Vad fann hon för fel på er?

Michael Jag är arbetsnarkoman, är för upptagen med mitt arbete, och den enda avkoppling jag finner är vid pianot. Hon orkade inte med min självupptagenhet.

Eileen Vad spelar ni för musik?

Michael Enbart romantiskt, som Chopin, Beethoven, Schubert och Schumann.

Eileen Vad hade hon emot det?

Michael (ser ner) Jag vet inte. Hon var kanske inte musikalisk. Hon föredrog populärmusik och slagdängor.

Eileen Var hon mycket vacker?

Michael Det är hon fortfarande, men sex var inte min starka sida.

Eileen Vad är er starka sida?

Michael Intellektualism. Utom musik älskar jag att läsa böcker och i princip vad som helst.

Eileen Våra intressen tycks överensstämma.

Michael Vill ni gå på konsert med mig? Min fru ville aldrig gå på konsert med mig.

Eileen Gärna.

Michael Tycker ni om Brahms?

Eileen Mycket.

Michael Om operationen genomförs utan komplikationer kunde vi fira det med att gå på en Brahmskonsert i morgon.

Eileen Gärna. Då skulle Brahms bli medskyldig till att den lyckades.

Michael Med Brahms på programmet kan ingenting misslyckas. Kom. Låt oss gå till vår unga patient. Ni får stanna kvar tills operationen är klar, men ni kan inte vara med vid själva operationen.

Eileen Självklart.

Michael Det tar bara några timmar, kanske bara en.

Eileen Den timmen kommer att vara en evighet av vånada, men när den är över är vi alla tre i paradiset.

Michael Den här vägen, Mrs?

Eileen Howard.

Michael Jag glömmer alltid namn.

Eileen Naturligtvis. Eileen är lättare att komma ihåg, doktor Joyce.

Michael Glöm doktor Joyce. Jag är Michael.

Eileen Då är vi presenterade.

Michael Den här vägen. (*visar henne ut.*)

Scen 2. Efter konserten. Hemma hos Michael.

Eileen Vad är det med Brahms som alltid är så hjärtevärmande?

Michael Jag förstår vad du menar. Det är något med hela hans inställning till musiken, som om musiken var den varmaste av religioner.

Eileen Ja, precis så känns det. Kan du spela något för mig?

Michael Något önskemål?

Eileen Ta vad du känner för och som passar för stunden.

Michael (*sätter sig vid flygeln och spelar Schumanns Träumerei*)

Eileen Utsökt. Ett stycke som aldrig kan slitas ut, då det är som nytt varje gång.

Michael Schumann gjorde många sådana stycken.

Eileen Kan du spela det för Eve när hon kommer till rätta igen?

Michael Jag kan spela det varje dag för henne på sjukhuset.

Eileen Då kommer hon kanske över förlusten av sitt hår.

Michael Det växer ut igen.

Eileen Men långsamt. Det hjälpte inte hur mycket jag försäkrade henne därom. Att förlora sitt hår är ändå att förlora en del av sig själv och sin integritet.

Michael Det tyckte inte Yul Brynner.

Eileen Vi är alla födda nakna, men som vuxna behöver vi både kläder och päls.

Michael Vad vill du ha? Champagne eller något annat?

Eileen Låt oss skåla för Eve i champagne. Det är hon värd. Är det säkert att operationen lyckades?

Michael Det hjälper inte hur många gånger jag försäkrar dig därom. Den gick snabbt och helt utan komplikationer. Hennes syn är räddad för livet.

Eileen Du anar inte hur tacksam jag är för detta. Var det en svår operation?

Michael Den krävde absolut precision som alla operationer. Bara man vet vad man gör och hela tiden är fullständigt närvarande måste de flesta operationer lyckas.

Eileen Det känns som om du hade räddat både mitt och hennes liv.

Michael Det var bara hennes syn det gällde. Försök se det enkelt och sakligt. Det måste vi läkare alltid göra. Det är när man förlorar distansen som man begår misstag.

Eileen Är det därför du inte har några relationer?

Michael Det är sant, att mitt jobs krav på absolut saklighet torkade ut mitt äktenskap, men mitt jobb är viktigt. Därför valde jag bort nya relationers möjligheter.

Eileen Men vi tycks ha funnit varandra.

Michael Vi passar varandra alltför väl, som två perfekta pusselbitar.

Eileen En sådan vänskaps möjlighet trodde jag aldrig var möjlig.

Michael Inte jag heller.

Eileen Men jag är gift.

Michael Jag också.

Eileen Vi kan ändå träffas som vänner.

Michael Hur hårt bunden är du till din man?

Eileen Oupplösligen ohjälpligt, för Eves skull.

Michael Naturligtvis.

Eileen Men du verkar vara fri från din hustru.

Michael Fullständigt utom lagligen.

Eileen Vi har åtminstone musiken gemensamt.

Michael Får jag fortsätta bjuda dig ut på konserter?

Eileen Så ofta som möjligt.

Michael De ger Schuberts ofullbordade och Schumanns symfoni i d-moll nästa vecka.

Eileen Det ser jag fram emot med längtan.

Michael Vi tycks redan älska varandra.

Eileen Jag älskade dig från den första stund Eve fattade förtroende för dig.

Michael Jag vet inte när jag blev kär i dig. Jag försökte brottas ner mina egna känslor, men det gick inte. Jag var rädd för kärleken och dess tveeggade svärd.

Eileen Tveeggade svärd?

Michael Mitt äktenskap var inte bara kärlek. Inkörspporten var en emotståndligt frestande och förförande kärlek som ledde till en kort passion men inga barn, vilket min hustru anklagade mig för, det var tydligen det hon ville ha, varpå passionen spårade ur till förebråelser, bitterhet, klagovisor, kritik, vrede och gräl. För att inte skada varandra skildes vi, men hon ville inte ha skilsmässa. Jag tror det var hon själv som inte kunde få barn. Det var hennes tragedi.

Eileen Jag får aldrig fler barn än Eve med min man. Vårt äktenskap är slut, men jag kan inte ta Eve ifrån honom. Jag har länge längtat efter att få kunna börja om på nytt från början.

Michael Vi har den möjligheten.

Eileen Tror du på den?

Michael Ja.

Eileen Själv är jag kluven.

Michael Med dig känns det som att jag aldrig älskat förut.

Eileen Så känns det för mig också.

Michael Så varför inte?

Eileen Ge mig betänketid. Vi kan fortsätta gå på konserter, och vi kan ringa varandra. När Eve kommit tillbaka från sjukhuset och kan återgå till sitt normala liv i skolan får vi se var vi står.

Michael Till dess kommer vi inte ur fläcken i vår outlösta kärlek.

Eileen Jag är rädd att du har rätt. Det är bäst att jag går nu. Tack igen för allt.

Michael Vi rings.

Eileen Ja, vi rings. Tack för Brahms och all den värme jag behövde.

Michael Det är jag som ska tacka.

(De reser sig och kan inte motstå en innerlig omfamning och en slutlig kyss. Så sliter hon sig.)

Eileen Vi rings. *(skyndar ut.)*

Michael (står kvar) Är det möjligt? Är detta den rena kärleken som aldrig visat sig för mig förut? Jag vågar knappt tro på det. Men hennes ställning är utomordentligt känslig. Jag får aldrig gå ett steg för långt, men man kan inte bara förtränga naturen och ignorera att mina äkta känslor är fullständigt besvarade.

Scen 3. Ett vackert rum med utsikt och flygel.

Eileen Detta är min värld, Michael. Jag ville att du skulle se den.

Michael Jag förstår att du är hemma här. Vad spelar du själv?

Eileen Nästan bara Chopin, ibland litet Mendelssohn. Ibland får vi ihop en liten trio. Då blir det mest Brahms och Mendelssohn.

Michael Det finns ingen bättre kammarmusik än Brahms och Mendelssohn. Jag kunde aldrig lära mig att spela ihop med andra.

Eileen Det kräver övning, som allt annat i musiken. I kammarmusik gäller det att spela med örat.

Michael Jag hade alltid bråttom att komma vidare. Det kallas jakten på sextondelar. Jag kunde aldrig vänta på någon som var långsammare.

Eileen Var din fru långsammare?

Michael Hon var inte ens musikalisk. Hennes skönhet kunde inte kompensera hennes brister på allt annat, i synnerhet intellektualism, musikalitet och själslighet. Du har allt vad hon saknade.

Eileen Min man såg aldrig vitsen med sådant. Han ville mest bara tillfredsställa den sexuella aptiten och magen.

Michael Sådana är dess värre de flesta män.

Eileen Inte du.

Michael Jag är olyckligt medveten om det. Därför blev jag arbetsnarkoman. Det botade eller åtminstone lindrade besvikelse på människorna med att få mig att tillfälligt glömma den.

Eileen Så synd att vi skulle finna varandra för sent.

Michael Det är aldrig för sent. Vi har funnit varandra.

Eileen Men jag är bunden och du också.

Michael Vid världsliga formaliteter.

Eileen Vi slipper dem inte.

Michael Min fru kan inte protestera.

Eileen Du är friare än jag. Du har inga barn och är fri från ansvar. Jag har en älskad dotter som aldrig kan bli din och som behöver sin far. För hennes skull kan jag aldrig svika honom.

Michael Det tänker jag aldrig begära att du skall göra. Du är fri från ansvar i din relation med mig. Jag tänker aldrig begära dig eller ställa några krav. Du bestämmer helt över ditt eget liv och öde. – Vad är det för ett vackert kapell där borta?

Eileen Det är vår lilla bykyrka. Vår kock spelar orgel där. Han förvaltar egendomen när vi är borta.

Michael En musikalisk allt i allo? Du har det bra.

Eileen Alltför bra. Ibland fruktar jag någon ödets straffdom för min lycka.

Michael Har du inga andra släktingar som kommer hit?

Eileen Jodå. Min mans syster som är änka. Hon är mycket fäst vid sin bror och nästan bevakar honom. Hon hälsar på ibland men bara för att komma och skvallra.

Michael Och din man?

Eileen Han kommer sällan hit. Jag kommer hit med Eve när vi behöver koppla av och komma bort från storstaden.

Michael Spelar hon också?

Eileen Minsann. Nu när ögonen inte besväras henne längre gör hon stora framsteg, tack vare dig.

Michael Det var bara min plikt.

Eileen Men det förde oss samman.

Michael Jag vill aldrig förlora dig eller släppa dig.

Eileen Det är ömsesidigt, men det är hopplöst.

Michael Måste det vara det?

Eileen Jag kan aldrig bedra min man. Om min svägerska fick veta att vi träffades skulle hon tro det värsta om oss och göra väsen av saken.

Michael Hur?

Eileen Skandalisera oss.

Michael Det skulle hon inte ha någon anledning till.

Eileen Hon skulle göra det ändå.

Michael Av svartsjuka för sin bror?

Eileen Ja. Den risken får vi inte ta. Förstår du, Michael? Jag är inställd på vilka offer som helst för Eves skull, till och med att avstå från dig.

Michael Jag skulle aldrig kunna avstå från dig nu när jag har funnit dig.

Eileen Det är för sent. Vi måste. Vi tycker om varandra för mycket.

Michael Då kan vi inte avstå från varandra.

Eileen Du har ditt yrke att tänka på. Du är oumbärlig som neurolog. Jag har mitt barn och mina plikter mot henne. Hur nära vi än står varandra lever vi i olika världar.

Michael Min värld är ofullkomlig utan dig. (*omfamnar henne och kysser henne.*)
Eileen Ingen passion! Hit men inte längre. Jag har visat dig mitt hem och mitt allra heligaste, och du har fått tillträde. Nöj dig med det. Resten måste vi båda avstå från.
Michael (släpper henne) Du får som du vill. Kanske det är bäst vi far tillbaka.
Eileen Ja, det är nog bäst.
(*De går ut förtroligt med armarna om varandra.*)
Det är bäst vi inte ses mer. Låt oss göra en paus.
Michael Hur länge?
Eileen Vi får se. Vi rings.
Michael Ja, vi rings. (*De går ut.*)

Akt II scen 1. Samma rum.

Undersökningsdomaren kommer in med allvarliga steg, åtföljd av Kate och Humphrey, som håller om sin tröstlösa dotter.

Domaren Så det var från detta fönster hon föll ner? Kan ni tänka er varför?
Kate Det enda jag kan tänka mig är att fönstret måste ha fastnat när hon försökte öppna det och att det sedan måste ha gett efter plötsligt och att hon då förlorade balansen.
Domaren Brukade hon öppna fönstret till natten?
Kate Hon sov alltid med öppet fönster.
Domaren Så hon hade öppnat det många gånger förut?
Kate Ja.
Domaren Mr Howard, kan ni tänka er någon annan möjlighet till hennes fall?
Humphrey Nej.
Domaren Ingen personlig kris? Ingen anledning till självmord?
Humphrey Inspektörn, hennes barn är här. Absolut inte.
Domaren Ursäkta mig, men rutinfrågor är nödvändiga. (*vänder sig till Eve, går nästan ner på huk*) Och du, unga dam, har du någon föreställning om hur din mor kunde falla ut genom sitt eget fönster?
Kate Eve och jag var de sista som såg henne. Hon kom hit för att säga god natt till sin mor. Jag var med. Hon gjorde det, och Eileen gick in och stängde dörren efter sig. Sedan skedde olyckan.
Domaren Låt barnet svara. – Stämmer det, Eve?
Eve (försagt, med en skrämd blick på fastern) Ja.
Domaren Naturligtvis måste det bli en offentlig utredning med förhör om detta. Hon var i sin bästa ålder och hade allt att leva för (*med en blick på Eve*) inklusive en betagande dotter, och man ramlar bara inte ut ur sitt eget fönster utan vidare. Var ingen annan hemma?
Kate Bara Arthur, kocken.
Domaren Var är han?
Arthur (kommer in) Ursäkta, inspektörn, jag hade saker att göra i köket.
Domaren Ni var den första som såg kroppen. Gjorde ni någon observation?

Arthur Jag hörde dunsen av fallet och kom genast ut. Hon var hopplöst död, i nattrock och nattlinne och hade tydligt varit på väg i säng. Hon lade sig alltid den tiden. Jo, en sak observerade jag som jag tyckte var märklig.

Domaren Nå?

Arthur Hon hade inte skrikit när hon föll.

Domaren En viktig observation. Faller man av en olyckshändelse eller om någon skuffar en skriker man, eller hur?

Arthur Just det.

Domaren Tack för den observationen. Ni ombedes närvara vid det allmänna förhöret.

Arthur Naturligtvis, Sir.

Domaren (vänder sig till alla) Vi återkommer till er alla när det blir dags för det offentliga förhöret. Tag hand om er dotter, mr Howard. Hon behöver er nu.

Humphrey Naturligtvis. Kom, Eve. Det är över nu. (*går ut med Eve.*)

Kate Tack, inspektörn, för er insats.

Domaren Ingenting. Det är min plikt och mitt arbete. Men olyckshändelsen förefaller mystisk, och självmordsmisstanken kan inte uteslutas. Problemet är att det inte finns något motiv.

Kate Nej, inspektörn, det fanns absolut inget motiv. (*går*)

Domaren Kan någon ha skuffat henne? Inte om båda damerna talar sanning. De var de sista som såg henne, och hennes man var inte där och ingen annan heller. Det saknas motiv till både självmord och mord. Hm!

Scen 2. Förhöret.

Domaren Får jag be Mrs Kate Wright anträda vittnesbåset. (*Hon gör så.*)

Notarien Lovar ni vid Gud att säga sanningen och hela sanningen?

Kate Ja. (*sätter sig*)

Domaren Mrs Wright, rätta mig om jag har fel. Ni är syster till den avlidnas make och har varit gift förut men är nu änka. Har ni något att tillägga vad ni redan har vittnat om?

Kate Nej.

Domaren Ni var närvarande när den avlidnas dotter kom för att säga god natt till sin mor. Utbytte ni några ord med den avlidna?

Kate Nej, dörren var stängd.

Domaren Men hon öppnade väl dörren när hennes dotter kom för att säga godnatt?

Kate Ja.

Domaren Vad sade hon då?

Kate Ingenting speciellt.

Domaren Vad betyder det? Sade hon inte ens god natt till sin dotter?

Kate Jo, men ingenting till mig.

Domaren Var det allt?

Kate Ja.

Domaren Ni kom inte in i rummet?

Kate Inte före olyckan.

Domaren Så hon var fullständigt ensam i rummet när olyckan skedde?

Kate Ja.

Domaren Tack, Mrs Wright. Ni kan gå. (*Hon lämnar båset.*) Får vi be fram unga fröken Eve Howard. (*Hon kommer tveksamt och motvilligt fram.*)

Notarien Min unga fröken, du förstår väl att du måste säga allt vad du vet?

Eve Ja. (*sätter sig*)

Domaren Eve, du hörde vad din faster sade. Vet du något mera?
(*Michael har under tiden kommit in och sätter sig längst bak.*)

Eve (*med en blick på fastern*) Nej.

Domaren Din mor sade ingenting som kunde sprida ljus i mysteriet kring hennes död?

Eve (*med en blick på fastern*) Nej.

Domaren Har du någon aning om varför hon kan ha fallit ner?

Eve (*nästan skriker, rakt mot domaren*) Nej!

Domaren (*retirerar*) Det var allt. Du kan gå. (*Hon springer ner till sin far, som tar hand om henne.*) Vi har inga andra slutsatser att dra av denna gåtfulla olyckshändelse än att det just bara var en olyckshändelse. Därmed avslutas förhandlingarna, och fallet förklaras avslutat. (*klubbar. Alla bryter upp. När Kate går ut följer Michael henne uppmärksamt med blicken. Kate möter hans blick, ställer sig frågande.*)

Kate Vem är ni?

Michael Läkaren som opererade Eve.

Kate Ni räddade hennes syn?

Michael Ja, och ni är hennes svägerska.

Kate Det framgick väl tydligt vid förhöret.

Michael Då jag brukar följa med mina patienters utveckling mot bättre hälsa hoppas jag ni inte har något emot att jag gärna skulle vilja veta mera om hennes mors död.

Kate Som vad?

Michael Att plötsligt bli moderlös i en känslig ålder och strax efter en kritisk operation kan innebära en stor risk för patienten. Vad sker med henne härnäst?

Kate Min bror har beslutat skicka henne bort till en internatskola.

Michael När?

Kate Snarast.

Michael Jag skulle gärna vilja veta mera. Kan vi träffas?

Kate Om ni vill. Jag har ingenting att dölja.

Michael Det tackar jag för. Då kan jag tala fritt med er.

Kate Det går bra.

Michael Lunch i morgon?

Kate Varför inte? (*Han eskorterar henne ut.*)

Scen 3. Vid lunchen.

Kate Vad vill ni veta?

Michael Vad fallerade i hennes äktenskap? Jag såg aldrig röken av hennes man så länge Eve var patient hos mig, som om han inte existerade, men så fort hon är avliden dyker han upp som en riktig far – och skickar bort sin dotter.

Kate Det är för hennes eget bästa. Hon måste komma bort från sina minnen.

Michael Jag vill gärna träffa henne innan hon reser.

Kate Varför?

Michael Jag känner ansvar som hennes läkare. Vad tror ni egentligen om hennes mors ofattbara död?

Kate Vad tror ni själv?

Michael Både olyckshändelse och självmord är lika otroliga.

Kate Ja, visst är det underligt?

Michael Ni måste veta mera som var den enda vuxna närvarande när det hände.

Kate Ja, jag vet mera. Men jag säger det i förtroende och påminner om er tystnadsplikt som läkare. Hon hade en hemlig älskare.

Michael (förvånad men behärskar sig) Hur vet ni det?

Kate Jag hörde henne tala med honom i telefon. Det gick inte att missta sig. Hon hade ihop det med någon annan.

Michael Vem?

Kate Hur ska jag kunna veta det? Jag hörde bara henne.

Michael Hade hennes man någon aning?

Kate Knappast. Hon hade slutat umgås med honom.

Michael Varför?

Kate Det visste bara hon.

Michael Var han en god far för sin dotter?

Kate Han bedrog aldrig henne.

Michael Men var han en god far för sin dotter?

Kate Hon lade helt och hållet beslag på sin dotter själv. Hon fick nästan inte ens lära känna sin far. Ert intresse för flickan utmärker en märklig empati. De flesta läkare släpper sina patienter helt när de inte längre är deras patienter.

Michael Den flickan är av särskilt intresse för mig genom sin musikalitet. Jag är själv amatörpianist.

Kate Så intressant. Många läkare är skickliga musiker vid sidan om, som om musiken var deras välbehövliga själsterapi. Det gäller i synnerhet hjärnskrynkare.

Michael Jag är bara hjärnkirurg.

Kate Bättre det. Ni måste berätta mera om er kombination av musik och vetenskap.

Michael Gärna det, om ni hjälper mig komma till rätta med mysteriet med er svägerskas död.

Kate Jag skulle själv gärna vilja komma åt den där älskaren.

Michael Hade han något med hennes död att göra?

Kate Varför skulle hon annars ha tagit livet av sig?

Michael Så ni menar att det var självmord?
Kate Vad annars? Men jag litar på er tystnadsplikt.
Michael Man begår inte självmord för att man har en älskare. Tvärtom. Då har man något att leva för.
Kate Det beror på vem älskaren är.
Michael Antyder ni en olycklig kärlek?
Kate Jag vet inte. Jag går gärna in på att vi utreder saken tillsammans.
Michael (räcker fram handen) Vad vi än träffar på?
Kate (fattar den) Vad vi än träffar på.

Akt III scen 1. Eileens rum.

Det är mörkt och tyst. Så kommer Michael in, ser sig omkring.

Michael Detta var hennes älsklingsrum. Där brukade hon sitta och smeka Chopin på tangenterna. Nej, det kan inte ha varit självmord. Någoting blev inte sagt i rätten. Men ingen kan heller ha knuffat henne, då ingen annan var i rummet, och varken Kate eller Eve förefaller ha ljugit, men Eve har någon fruktan för Kate. Vad har Kate för hållhake på Eve? Kan hon ha tvingat fram Eileens självmord? (*sätter sig vid pianot och spelar Träumerei. Efter en stund nalkas ett ljus, och Arthur kommer in.*)
Arthur Vem är ni, och vad tusan gör ni här?
Michael Ni måste vara Arthur, kocken och organisten.
Arthur Ni känner mig, men jag känner inte er, och ni har brutit er in i huset.
Michael Inte för att stjäla något, jag svär. Jag är Eves läkare och är inte nöjd med mordutredningen. Någon pusselbit fattas.
Arthur (lugnar sig) Inte kommer en inbrottstjuv och sätter sig vid pianot för att väcka huset. Får det vara en kopp te?
Michael Tack, gärna.
Arthur Mordutredningen, sade ni. Så ni tror det var mord?
Michael Det kan inte ha varit en olyckshändelse eller självmord.
Arthur Jag håller med er. Problemet är att det inte kan ha varit mord heller.
Michael Vad var det då?
Arthur Lyckligtvis behövdes jag inte vid förhöret. Jag slapp dra fram pinsamma detaljer. Men hennes svägerska var inte nådig.
Michael Vad var det med henne? Hur förlorade hon sin man? Hon lär svartsjukt ha hårdbevakat sin brors intressen.
Arthur Hon tålde inte hans äktenskap med fru Eileen. Hon avundades deras förtjusande dotter. Hon försökte alltid driva in en kil i äktenskapet och lyckades. När de drev isär bara väntade hon på det ögonblick när fru Eileen skulle hitta en annan. Hon ville ta Eve ifrån henne. Nu har hon lyckats. Hon kom hit ibland bara för att kontrollera henne.
Michael Men fallet härifrån hennes egna rum från ett fönster hon öppnat tusen gånger?

Arthur Ja, det är ett mysterium. Ni är skicklig om ni kan lösa det. Så ni är läkaren som opererade Eve?

Michael Ja.

Arthur Det gav både fru Eileens och Eves liv i era händer. Ni hade kunnat få dem om ni ville. Älskade ni henne?

Michael Ja.

Arthur Det gjorde alla.

Michael Men hon ville inte svika sin man.

Arthur Fastän han svek henne?

Michael Hur svek han henne?

Arthur Han höll sig mera till systemen och trodde mera på henne än på sin fru, och Eve negligerade han.

Michael Han var långt borta när olyckan skedde.

Arthur Ja, han stod helt utanför och kom inte ens till begravningen. Han hade förhinder, sade han.

Michael Han kan inte ha älskat henne.

Arthur Nej, den kärleken tog slut. Ni hade varit bättre. Men här står vi i mörkret och tramsar. Ska vi fortsätta där nere i köket?

Michael En kopp te kanske kan hjälpa oss.

Arthur Jag tror det också. Hur visste ni att jag var organist?

Michael Eileen berättade. Jag var här en gång.

Arthur Därför är ni hemma här. Jag spelar i kyrkan varje fredag kväll klockan 19. Ni borde komma dit någon gång.

Michael Gärna det.

Arthur Kom nu så går vi ner. Teet och värmen väntar.

Michael Jag står helt till ert förfogande för våra gemensamma intressens skull.

Arthur Att sätta dit mördaren? Det framför allt. *(De går.)*

Scen 2. Läkarrummet.

Michael Mår du bra, Eve?

Eve Jag kan se, om det är det ni menar.

Michael Din mor hade aldrig kunnat bli lyckligare än när din operation lyckades.

Eve Jag vet.

Michael Varför tror du hon tog livet av sig?

Eve Jag vet inte varför hon ramlade ut genom fönstret.

Michael Eller vill du inte veta det?

Eve Varför frågar ni mig?

Michael Eve, mitt enda intresse är din välfärd. Alla som kände henne chockerades av händelsen och du mest av alla, varför jag som din läkare är mycket angelägen om att även för din egen skull gå till botten av vad som hände. Vad hände egentligen?

Eve Jag kom för att säga god natt. Min faster kom just ut från hennes rum. Hon sade till mig att hon inte fick störas. Sedan sade hon fruktansvärda saker till mig.

Michael Vad då för fruktansvärda saker?

Eve Hon sade att mamma hade en älskare och bedrog min far och att hon hade hållit på med det länge. (*sätter händerna för ansiktet*)

Michael Vad mera?

Eve Just då kom mamma ut, men faster märkte det inte. Mamma hörde allt. Faster gjorde allt för att få mamma att framstå som en nedrig bedragerska. Hon gjorde henne skyldig till otrohet och äktenskapsbrott. Då sade mamma bara: "Inte inför min dotter!" – gick in och stängde dörren efter sig. Jag fick inte säga god natt till henne. (*kramar om Michael*) Jag vill aldrig se min faster mera. Därför bad jag far att skicka bort mig. Han förstår inte, och måste han aldrig förstå.

Michael Jag förstår. (*kramar om henne*) Jag älskade din mor, Eve, men tala aldrig om det för någon. Vi gjorde aldrig något fult tillsammans. Vi bara gick på konsert och lyssnade på musik, som din far aldrig har gjort.

Eve Jag vet.

Michael Jag älskar dig också, Eve, och tänker fortsätta följa med din utveckling för din mors skull.

Eve Ni tror väl inte att mamma var skyldig?

Michael Nej, Eve, varken till otrohet eller självmord.

Eve (lösgr sig) Tack. Får jag gå nu?

Michael Du är fri, men bevara vår hemlighet.

Eve Tack för att ni gav mig hemligheten. (*skyndar ut*)

Michael Det var alltså den där Kate som indirekt mördade henne utan att veta vad hon gjorde. Men hon gjorde något ännu värre. Hon utpekade henne som fallen kvinna och äktenskapsbryterska inför hennes egen dotter i den känsligaste tänkbara ålder! Och Eileen som var så känslig själv! Så får man inte göra. Den kvinnan måste jag gå till rätta med.

Scen 3.

Michael Ett oväntat besök.

Kate Jag kände för att titta in.

Michael Du hade turen eller oturen att finna mig hemma.

Kate Varför oturen?

Michael Vad är ditt ärende?

Kate Hur går det med undersökningen?

Michael Det är oturen.

Kate Har du funnit hennes älskare?

Michael Har du?

Kate Nej.

Michael Kom in på en drink, så får vi prata.

Kate Kan du dricka med ditt arbete?

Michael Jag har inga operationer den här veckan. Därför har jag kunnat ägna mig åt undersökningen. Jag har talat med Eve och med Arthur.

Kate Arthur var alltid fördomsfull mot mig. Han tyckte alltid att jag inkräktade och kom och störde.

Michael Gjorde du inte det?

Kate Jo, om artighetsvisiter är att inkräkta och störa, men det tyckte aldrig Eileen. Hon var alltid vänlig mot mig.

Michael Däremot tycks Eve vara rädd för dig.

Kate Det hade hon aldrig någon anledning till. Jag ville alltid bara Eves bästa.

Michael Och därför kontrollerade du Eileen och bevakade din brors intressen?

Kate Jag var rädd för att Eileen skulle börja bedra honom efter att de mer och mer gled isär. Jag var orolig för Eves skull. Därför höll jag efter henne. Men vad är detta för ett förhör? Misstänker du mig om något?

Michael Eve har förlorat sin mor helt plötsligt och på brutalaste tänkbara sätt medan hon är i den känsligaste tänkbara ålder. Skulle jag som hennes läkare inte känna ansvar för att det går henne väl?

Kate Hennes pappa skickar bort henne. I princip har hon nu varken far eller mor. Vi skulle kunna ta hand om henne, vi som känner för henne.

Michael Vad menar du?

Kate Michael, bluffa inte. Du måste ha genomskådat mig. Jag skulle gärna ta hand om henne, men jag kan inte göra det ensam med min änkepension. Vi skulle kunna göra det tillsammans.

Michael (mer och mer förbluffad) Föreslår du något?

Kate Ja, Michael, jag föreslår ett samarbete. Jag kan förstå att Eileen fick det fullaste förtroende för dig från början. Du är ett geni inom ditt område, har god hand med barn, du har beskrivit en kometkarriär som ledande expert och kirurg inom neurologin fastän du är så ung, och trots din framgång är du ödmjuk i all din överlägsenhet. Vilken kvinna som helst skulle gärna vinna en man som du med din överbegåvade briljans och kompetens.

Michael (nästan slagen av fasa) Varför säger du mig detta?

Kate Har verkligen ingen kvinna sagt det till dig förut?

Michael (försöker lugna sig) Kate, låt oss inte gå händelserna i förväg. Varför är Eve rädd för dig?

Kate Är hon?

Michael Hon skyggar varje gång hon ser dig.

Kate Det är väl påminnelsen om Eileens död. Vi var ju tillsammans då det hände.

Michael Vad gjorde Eve när det stod klart vad som hade hänt?

Kate Hon låste in sig på sitt rum och vägrade komma ut.

Michael Fick du träffa henne före förhöret?

Kate Nej. Hon ville inte se någon. Det var svårt att få henne att komma ut. Humphrey lyckades till slut. Det var första gången han såg henne på mer än ett år.

Michael Och Arthur? Vad gjorde han?

Kate Han bara tittade anklagande på mig som alltid.

Michael Hade han något att anklaga dig för?

Kate Absolut inte. Han var bara en gång för alla partisk för Eileen i alla lägen.

Michael Jag vill bara försöka få bilden klar för mig för att om möjligt hjälpa Eve komma till rätta med situationen.

Kate Det är i bådas vårt intresse.

Michael Komplikationen är att hon inte vill ha någonting att göra med dig.

Kate Hon kommer över det.

Michael Tror du det?

Kate Det måste hon. Jag är hennes närmaste släkting efter hennes obefintlige far.

Michael Kan du älska henne?

Kate Jag vill gärna ta hand om henne och hjälpa henne fram.

Michael Och jag känner ansvar, vilket nästan är liktydigt. Men hon behöver kärlek.

Kate Det gör vi alla.

Michael Jag vet inte om jag har någon kärlek att ge.

Kate Den finns alltid där och behöver bara luras fram. Vad har du emot mig?

Michael Friar du till mig?

Kate Näst intill. Jag inbjuder dig till samarbete.

Michael Du är en briljant och vacker ung änka, men jag är inte fri. Jag har en hustru som vägrar att skiljas.

Kate Men du har inga barn. Du har inget ansvar.

Michael Nej.

Kate Alltså är du fri.

Michael Inte helt. Vi måste gå till botten med undersökningen först. Det är jag skyldig Eve.

Kate Det är bra, Michael. Hitta älskaren och straffa honom för Eileens död med att mörda honom.

Michael Du tror han hade något med hennes död att göra?

Kate Jag tror det var för hans skull hon tog livet av sig.

Michael (flämtar) Det är det vi måste undersöka.

Kate Ja, Michael. Vi skall finna honom tillsammans.

Michael (samlar sig, tänker) Jag vill gärna på nytt besöka platsen för olyckshändelsen, helst i ditt sällskap.

Kate Inte mig emot. Jag kan ju visa dig var den är.

Michael Ja tack, Kate. Kanske vi där kan finna någon nyckel.

Kate Kanske rentav hennes mördare.

Michael Hennes älskare?

Kate Jag menar det. Kanske han har lämnat något spår.

Michael Du tycks ta för givet att han har varit där.

Kate Det var hennes fristad. Hon måste ha tagit med sig honom dit.

Michael Vi får se. Det är bäst att du går nu, Kate. Jag vill vara ensam i kväll.

Kate Behöver du fundera över situationen?

Michael Minst sagt.

Kate Fundera du. Jag ska lämna dig i fred. Men ring mig när som helst. (*går*)
Michael (*sätter sig ner, suckar och sätter huvudet i händerna och skakar det.*)

Akt IV scen 1. Michael föreläser.

Michael Jag skall förelägga för er ett fall av medveten paranoia med den frågeställningen om han är berättigad i sitt handlingsätt eller ej. Uttrycket medveten paranoia kan förefalla paradoxalt, så låt oss definiera det. Vem som helst skulle betrakta honom som paranoiker, men saken kompliceras av att han är det medvetet, som en överlagd metodisk psykopat. Jag lämnar frågan öppen om hans eventuella diagnosticering.

Han lever ensam och blir förälskad i en vacker dam som inte har något gemensamt med sin man medan hon finner allt vad hon saknat hos sin älskare. Situationen kompliceras av att hon har en dotter, och för dotterns skull vägrar hon uppge sin lojalitet mot sin man. Efter att hon avstått från den uppriktige och äkta älskaren påträffas hon död. Hon har ramlat ut genom sitt sovrumms fönster när hon var ensam i rummet. Var det självmord? I så fall varför?

Älskaren, alltså vår vän psykopaten fann sin värld rasa samman inför detta chockbesked och beslöt gå till rätta med saken. Det visar sig att dottern och svägerskan varit i huset när det hände och att den avlidna och svägerskan inte varit helt överens. När dottern kommit upp till moderns rum för att önska henne god natt var fastern där och hindrade henne och beskyllde modern för flagrant otrohet, vilket inte var sant. I detta ögonblick öppnar modern dörren och hör allt, hur hennes svägerska inför hennes dotter utmålar henne som äktenskapsbryterska fastän hon i själva verket uppgivit alla möjligheter med älskaren för dotterns skull. Överväldigad av förtvivlan går hon in tillbaka, låser in sig och kastar sig ut för sitt fönster. – Psykopatens slutsats är att svägerskan indirekt vållat hennes död och beslutar sig för att ta lagen i egna händer och hämnas, emedan den skrivna lagen inte kan nå henne.

Har han rätt att hämnas? Har han rätt att ta lagen i egna händer när lagen inte räcker till?

En student (*reser sig*) Det beror på om han genomför hämnden eller inte. Gör han det?

Michael Han utarbetar en plan som gör honom själv oåtkomlig för lagen. Han uppvaktar svägerskan och lyckas få henne med sig till platsen för brottet. Där tvingar han henne att själv kasta sig ut genom fönstret.

Studenten Kan han göra det utan våld?

Michael Som den psykopat han är gör han det även om det kräver våld och är säker på att komma undan med det då han inte lämnar några spår. Hade han rätt? Var mordet eller hämndaktionen berättigad?

En äldre åhörare I Frankrike skulle det kallas ett *crime passionel*.

Studenten Jag håller med. Han är varken paranoiker eller psykopat utan bara passionerad.

Michael Tack, mina vänner. Jag har förelagt fallet. Fundera gärna vidare över det, och återkom gärna med frågor och synpunkter. (*Församlingen upplöses.*)

Den äldre (kommer fram, i förtroende) Är det en god vän till er?

Michael Ja, hon var en mycket god vän till mig.

Scen 2. En barrestaurang vid ett bord. Båda har drinkar.

Kate Vi har haft så underbara dagar tillsammans. Det är nästan så att jag glömt vad som förde oss samman.

Michael Jag har inte glömt det för ett ögonblick.

Kate Har du funnit något nytt?

Michael Varför dog din man?

Kate En trafikolycka. Han körde ihjäl sig.

Michael Hur? I diket? En kollision?

Kate Frontalkrock med en truck vars förare inte var nykter. Han skulle ha kört av vägen men körde i stället på Paul, som även han hade för hög fart. Det var dåligt väder och dålig sikt.

Michael Varför hade han bråttom?

Kate Han var sådan. Han hade alltid bråttom.

Michael Saknar du honom?

Kate Han kunde inte ge mig barn.

Michael Så ert äktenskap var inte lyckligt?

Kate Alla äktenskap börjar lyckligt. Sedan börjar kriserna. Sedan börjar det göra ont. Sedan börjar man skada varandra. Då är det bäst att skiljas innan en olycka sker.

Michael Men olyckan skedde medan ni ännu var gifta.

Kate Ja. Han ville inte skilja sig. Är det detsamma med din fru?

Michael Vi lever åtskilda. Vi kan inte skada varandra. Ingen olycka skedd. Men det är detsamma på så sätt att hon vill inte skilja sig.

Kate Men du är ändå fri. Du har inga barn.

Michael Ja. Vi kan vara vänner.

Kate Det är vi redan. Vi är mer än bara vänner. Jag älskar dig ohjälpligt, Michael.

Michael Vi har ännu inte besökt brottsplatsen.

Kate Kallar du det ett brott?

Michael Ett mord är ett mord även om det är självmord.

Kate Hon har satt sig i sinnet på dig.

Michael Nej, hennes dotter.

Kate Det är henne jag menar.

Michael Jag räddade hennes liv. Om man räddar ett liv är man ansvarig för det så länge hon lever.

Kate Det låter metafysiskt.

Michael Det är ödets ofrånkomliga lag. Jag kan aldrig släppa Eve, i synnerhet inte efter hennes mors mystiska död.

Kate Det var inget mystiskt. Hon hoppade ut genom fönstret.

Michael Varför?

Kate Det får vi aldrig veta, om inte hennes älskare bär på svaret.

Michael Där har vi mysteriet. Det kanske aldrig fanns någon älskare.

Kate Jag hörde ju henne själv tala med honom i telefon!

Michael Vad sade hon som uteslöt att det kunde vara någon annan än en älskare?

Kate Hon sade: Jag älskar dig, och med övertygelse. Det sade hon aldrig till sin man.

Michael Vad mera?

Kate De planerade ett möte, och hon såg fram emot det med längtan.

Michael Hur hörde du allt detta? Stod du bakom dörren och lyssnade?

Kate Det fanns en annan telefon.

Michael Det är fullt att tjuvlyssna.

Kate Jag kunde inte låta bli. Jag måste bevaka min brors intressen.

Michael Varför?

Kate Jag visste att hon måste bedra honom förr eller senare! Hon var sådan!

Michael Hur då, sådan?

Kate Hon var vacker. Hon var älsklig. Hon hade charm. Hon var kärleksfull. Någon måste ge henne den kärlek hon behövde och sökte och inte fann hos min bror.

Michael Jag tror det är hög tid att vi besöker brottsplatsen. *(ser på klockan)*

Kate Skulle vi inte ha trevligt i kväll?

Michael Vi hinner. Klockan är bara sex, och det är inte ens mörkt ännu.

Kate Som du vill. *(sveper drinken)* Jag är klar.

Michael Då kör vi. *(De bryter upp.)*

Scen 3. Rummet.

Rummet är mörkt när de försiktigt kommer in.

Kate Nå, Michael, här har du din brottsplats. Ser du något mord eller någon mördare i detta dunkel?

Michael *(går fram till pianot och sätter sig)* Här brukade hon sitta och drömma sig bort till vackrare världar.

Kate Har du varit här förut?

Michael Jag uppsökte Arthur, som jag berättade för dig.

Kate Vad sade han?

Michael Det vet du. Han var helt emot dig och helt för Eileen.

Kate Anklagade han mig för något?

Michael Inte direkt. Men allt i denna härva är ju ganska indirekt, eller hur?

Kate Vad menar du?

Michael Jag menar att vi nog behöver någon hjälp från ovan. Kanske vi kan åkalla den avlidnas ande? Vad säger du om det? *(börjar spela Träumerei.)*

Kate *(blir alltmera oroad. Efter en stund:)* Sluta! Vad vill du egentligen?

Michael Komma åt sanningen. Jag vill veta allt. Varför trodde du hon hade en älskare när hon inte hade det? Hur kunde du dra en så förutfattad mening?

Kate Det har jag redan förklarat. Hon älskade honom.

Michael Och slog dig aldrig den möjligheten att hon avstod från honom för sin mans och hennes barns skull?

Kate Det var hennes man inte värd.

Michael Såg du inte hur ädel hon var? Att hon kunde offra vad som helst för sitt barns skull inklusive den ende som älskade henne?

Kate Vet du vem han var?

Michael Ja, men det kommer jag aldrig att tala om för dig, för det är du inte värd. För det var du som mördade henne.

Kate Hur kan du komma med sådana anklagelser?

Michael Inför hennes dotter förtalade du henne som den simplaste bedragerska och äktenskapsbryterska, och du märkte inte att hon kom och hörde det. Du märkte det inte förrän hon förtvivlat utropade: "Inte inför min dotter!" varpå hon stängde dörren, och sedan såg ingen av er henne mer utom som ett lik här långt nedanför. Kom och se. Här är fönstret. Där nere är beläggningen. Det spelar ingen roll om hon kastade sig ut, som du säger, eller om fönstret fastnade och sedan plötsligt lossnade och drog med henne ut. Vad som dödade henne var att du inför hennes dotter betecknade henne som en hora.

Kate Skona mig, Michael. Det var inte meningen.

Michael Och varför sade du det om du inte menade det? Hade det mildrat ditt avskyvärda brott om Eileen inte hört det och levt än idag? Hade du då inte fortsatt och gått ännu längre i ditt svartsjuka överbeskyddande av din bror? Hade du försökt ta hennes barn ifrån henne?

Kate Michael, du är hård. Vart vill du komma?

Michael Jag vill att du kommer hit till fönstret och skådar ner i den avgrund som blev din svägerskas.

Kate Jag älskar dig, Michael. Skonar du mig om jag gör som du säger?

Michael Det får vi se. Gör som jag säger först. (*Kate kommer fram till fönstret.*) Titta ner på spöket av din svägerskas lik. Skåda ditt verk.
(*Plötsligt öppnas dörren, och man ser bara silhuetten mot ljuset från trappuppgången. Båda tas med överraskning och med förskräckelse, Kate med ryggen mot det öppna fönstret, men blir så skrämmd att hon tappar balansen och faller ut baklänges, med ett långt fruktansvärt skri.*)

Arthur (skyndar fram, ty det är han) O nej! Inte en gång till! Och den här gången var det mitt fel!

Michael Arthur! Jag trodde du var i kyrkan och spelade!

Arthur Vi slutade tidigare idag. När jag hörde upprörda röster skyndade jag upp. Jag måste ha skrämt er ordentligt när jag tog er på bar gärning. Men aldrig hade jag kunnat ana att det var ni. Och fröken Kate! Detta är minsann en ödets blix från ovan!

Michael Det var inte ditt fel, Arthur. Hon råkade vända sig med ryggen mot fönstret när du kom in och blev så skrämmd att hon tappade balansen. Det var ett olycksfall. Det kan jag intyga.

Arthur Nej, doktorn, det var ett mord.

Michael Vad menar ni?

Arthur Men mördaren var varken ni eller jag, och mördaren hade all rätt på sin sida. Detta är flickan Eves hämnd för mordet på sin mor, ett lika odefinierbart och subtilt mord som fru Eileens förolyckande. Barnet blev mera kränkt än modern av fröken Kates manövrer, men modern tog det på sig och krossades. Nu har barnet omedvetet fått sin hämnd på den skyldiga.

Michael Min gode Arthur, jag hänger inte med i er avancerade psykologiska diagnostik, men jag börjar ana vad ni avser. Det handlar helt enkelt om högre spirituella mekanismer än vad människan någonsin kan kontrollera.

Arthur Precis, doktorn. Vad sägs om en kopp te?

Michael Borde vi inte ringa polisen först?

Arthur Det är redan gjort. Det gjorde jag genast när jag hörde att det var folk här. De kommer när som helst. Därför borde vi styrka oss med en kopp te och kanske något ännu starkare.

Michael Det låter som en god idé. Jag står helt till ert förfogande.

Arthur Kom, min vän. Det har inte varit lätt för er. Jag vet att ni var den som älskade henne, om inte rentav båda.

Michael Det lär jag få fundera över för resten av livet.
(*Arthur tar hand om honom, och de går tillbaka ut ur rummet.*)

Manali 8-9.9.2016

Kommentar.

James Mason producerade filmen på John Monaghans intressanta manus och spelade huvudrollen mot bland andra sin egen hustru som svägerskan. Filmen är knapphändig och ytterligt tankeväckande och pekar fram mot "Vertigo" av Alfred Hitchcock, som påtagligt har hämtat mycket ur denna film, framför allt svindelscenerna. John Monaghan medverkar själv i en av birollerna. Vi har försökt utveckla relationskomplikationerna närmare och åstadkommit ett helt annat slut än filmen och därvid uraktlåtit Michaels sista operation, som är filmens viktigaste scen och avslutar Michaels läkarkarriär. Kritik läkare emellan har vi inte velat gå in på då vi saknar den inblicken och erfarenheten. Dock har Michaels föreläsning, som dominerar halva filmen, medtagits i mera koncentrerad form. Vi hoppas att detta drama och den utomordentligt intressanta filmen ("The Upturned Glass" 1947) kan komplettera varandra.

10.9.2016